

Εμπειρίες της ζωής και θρησκευτικές εμπειρίες (διαφορές και ομοιότητες)

Δομήνικος Θεοτοκόπουλος, *Η Θεραπεία του Τυφλού* (περίπου 1565). Δρέσδη, Πινακοθήκη.

Οι συνέπειες και οι επιδράσεις που επιφέρουν τα θρησκευτικά βιώματα στη ζωή των πιστών, στη λαϊκή παράδοση και στον ευρύτερο πολιτισμό

Η Παναγιά του Βάλτου

Σαν παραμύθι χρυσών εποχών και σαν τραγούδι αδυνατισμένο στον ήχο, πλην άθιχτο στα μάτια της ψυχής, θυμάμαι το πανηγύρι της Παναγιάς του Βάλτου [...].

[Ο παππούλης] Ήταν άνθρωπος κοντούλης, πενηντάχρονος, απόφοιτος δημοτικού, αλλά πολύ θεοσεβής. Καθώς τα ταπεινά και διακριτικά αηδόνια υμνούν με το τραγούδι τους την αυγή του Θεού, τρεφόμενα με τη δικιά του μέριμνα, έτσι κι ο Παππούλης έψελνε με ζεστή ψυχή το μεγαλείο του Θεού. Χωρίς να εννοεί τα βυζαντινά τροπάρια, τά 'νιωθε, με τη γνώση πού 'χουν οι παρθένες ψυχές, και γινόταν, αυτός ο μικρός κι ασήμαντος κι απαίδευτος άνθρωπος, ένας χρυσόφωνος άγγελος, με ανοιγμένες τις αθέατες φτερούγες τη ψυχής του – και τα μικρά του μάτια διαστέλλονταν, λες και γινόταν πύλες του Παραδείσου! Ω, να τον βλέπατε πως έπασχε το μεγαλοβδόμαδο, καθώς έλεγε τα εγκώμια!

[...] Και μια φορά, που ο παπα-Λάζαρος δεν τον άφησε να πει το ευαγγέλιο της Αναστάσεως, ότι στην λειτουργία παραβρισκότανε ο δεσπότης Αιτωλακαρνανίας Ιερόθεος, και ήθελε άψογα να τηρηθεί το τυπικό, ο Παππούλης, μετά το Ανέστη, έφυγε κρυφά και πήγε στο ιερό· εκεί, κατά τις μαρτυρίες του θεοσεβούς νεωκόρου Παντελή, που εκτελούσε και χρέη τελάλη, είπε το «πεπόθη-κεν ή ψυχή μου» και το «άναβαλλόμενος τὸ φῶς ὥσπερ ἱμάτιον» πετάχτηκε μετά απέναντι στο σπιτάκι του, ξεκρέμασε τον γκρα* κι έριξε τρις στον αέρα – λέγοντας ισάριθμα Αληθώς ανέστη!

[...] Από τον Όρθρο περάσαμε στη λειτουργία της Χάρης Της. Όρθιοι. Ώρες πέντε! Κουρασμένοι. Ώρες πέντε! Το σώμα βαραίνει, τα μέλη αποσυντονίζονται... Όρθιοι! Ώρες πέντε!.. Αλλά: «Τίς ό περιουναγωγών με ότε έν έρήμω διεσπάρην; Τίς ό έκδούς με είς τό φῶς τῆς Δαμασκοῦ;».

Ο Παππούλης φάνηκε ανάμεσά μας κρατώντας κάνιστρο. Μας έβαλε στο χέρι μικρό αντίδωρο... Το κομματάκι εκείνο έχει τόση δύναμη, όση δεν έχουν πέντε άρτοι μαζί. Και αντλεί τη δύναμή του από τη δικιά μας αδυναμία: ένα τόσο δα ψωμάκι σου εξαφανίζει την κούραση πέντε ωρών! Αυτή είναι η απολαυή των πιστών: πάντα μικρή, πάντα λίγη – για να συμβολίζει και υπενθυμίζει, όχι να εξαργυρώνει... Όσοι πιστοί προσέλθετε!... Εκεί, θαρρώ, είναι η λεβεντιά και η τιμιότητα της Ορθοδοξίας και της Ελλάδας: θέλομε και πάμε! Και θα πηγαίνομε, όπως πηγαίναμε στις αρχαίες θεωρίες του Παγγαίου και του Ολύμπου! Και θα κυνηγάμε παντού το μικρό αντίδωρο του αγώνα μας!

* γκρα: τύπος πυροβόλου όπλου, δηλαδή ντουφεκιού, γαλλικής προέλευσης, πολύ διαδεδομένο μέχρι και τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο.

Ζούλας, Ο., *Ιστορίες από τον Αστακό* [διηγήματα], Δίφρος, Αθήνα, 1971.

Η Θεοσκέπαστη

[...] Άξαφνα ψίθυρος σιγονότατος, ψαλμωδία κατανυκτική, φωνή ικέτις, μπερδεύοντας με τη φωνή της ερημίας και της θαλάσσης, έφτασε στ' αυτιά μας. Χείλη γυναικεία έψελναν ύμνους χριστιανικούς. Κάτω απ' τα ερείπια του κάστρου των Φράγκων, η ταπεινή μελωδία της Ορθοδοξίας, βεβαίωση της συνέχειας, τι συγκίνηση που ήταν! Σαν να μας έσεισε αγέρας βίαιος. Κάμαμε ακόμα λίγα βήματα. Και τότε πρόβαλε μπρος στα μάτια μας, όραμα θαμπωτικό, αλησμόνητο για πάντα, άσπρο, πάλλευκο: η «Θεοσκέπαστη». Πάνω απ' τα κρεμαστά νερά, στον άγριο βράχο, πάνω απ' το ηφαίστειο.

Οι ύμνοι τώρα έρχονται πιο καθαροί. Προχωρήσαμε, μπήκαμε στη Θεοσκέπαστη. Κατακάθαρο, γυμνό, κατάγυμνο ήταν το ξωκλήσι, καθώς όλα τα ξωκλήσια των Ελλήνων. Μονάχα ένα ξυλόγλυπτο, παλιό, παμπάλαιο τέμπλο. Και μπρος στο Ιερό, κάτω απ' το φαγωμένο τέμπλο, γονατισμένες πάνω στις πλάκες, με σκυφτό κεφάλι, αποτραβηγμένες στη δέησή τους, μονάχες με τον εαυτό τους και με το Θεό, ξυπόλητες, οι μαυροφορεμένες γυναίκες, που είχαμε δει από μακριά, έψελναν [...].

Μας συνεπήρε κ' εμάς το μυστήριο, η κατάνυξη, γινήκαμε σε λίγο μαζί τους ένα, προσευχηθήκαμε κ' εμείς για ό,τι αγαπούμε και για τους ανθρώπους.

Σαν τέλειωσε η παράκληση κ' οι γυναίκες σηκωθήκαν απ' τις πλάκες, ωχρές, γαλήνη ήταν στο πρόσωπό τους πολλή. Μας τριγυρίσανε, είπαν τα δικά τους, είπαμε τα δικά μας. Η μια είχε παιδί σκοτωμένο στον πόλεμο, η άλλη έχει γιο στο στρατό, η άλλη έχει γιο που ταξιδεύει στη θάλασσα. Κάθε χρονιά έχουνε τάμα να πάρουν βόλτα όλο το νησί, με τα πόδια, ν' ανάψουν τα καντήλια στα ξωκλήσια. Έτσι ξεκινήσανε και φέτος. Με τα χαράματα πέσαν στο δρόμο απ' τον Πύργο, ξυπόλητες, κ' η σκόνη σκέπαζε τα σκληρά, τυραγνισμένα πόδια τους. Τώρα, ύστερα απ' τη χάρη της, μετά τη Θεοσκέπαστη, θ' ανηφορίζαν για τ' άλλα τα ξωκλήσια, κατά τα δυτικά.

Βγάλανε απ' το μπογαλάκι τους το γιόμα τους, ψωμί σταρένιο, τις μικροσκοπικές ντομάτες της Σαντορίνης, ψαράκια της τράτας τηγανητά. «Ηντλησαν» νερό απ' τη μικρή στέρνα, νερό βρόχινο, μας φιλέψαν νερό και ψωμί. Δε θέλαμε να τους το στερήσουμε που το είχαν λιγοστό – το ψωμί και το νερό. Μα επιμένανε να το πάρουμε κοιτάζοντάς μας παρακαλεστικά μες στα μάτια, σαν να το γυρεύαν για χάρη.

«Τώρα μας ένωσε η Θεοσκέπαστη», είπαν [...].

Βενέζης, Η., «Η Θεοσκέπαστη» (απόσπασμα από το «Αφιέρωμα στη Σαντορίνη»). *Νέα Εστία*, τεύχ. 698 (1^ο Αυγούστου 1956), σελ. 1031.

Η τεχνολογία του
τηλεφωνικού θαλάμου,
παρωχημένη και
αχρηστευμένη πια από την
κινητή τηλεφωνία, υπηρετεί
τώρα τη λατρεία του
αιωνίου. Τηλεφωνικός
θάλαμος-προσκυνητάρι,
μια ενδιαφέρουσα έκφραση
θρησκευτικού βιώματος.
Φωτογραφία: Θ. Παντούλας.

Η Ορθοδοξία

Γλυκό που είναι το σκοτάδι στις εικόνες των προγόνων
άμωμα χέρια μεταληπτικά
ρούχα που τ' άδραξεν η γαλήνη και δε γνωρίζουν άνεμο
βαθιά το ελέησον απ' τους άυλους βράχους
τα μάτια σαν καρποί ευωδάτοι.
Κι ο ψάλτης ολόσωμος ανεβαίνει στο πλατάκι της φωνής
καημένε κόσμε
θυμίαμα η γαλάζια οσμή κι ο καπνός ασημένιος
κερί να στάζει ολοένα στα παιδόπουλα
καημένε κόσμε
σα βγαίνουν –ω χαρά πρώτη– με το Ευαγγέλιο και με τις λαμπάδες
κ' ύστερα η μεγάλη χαρά να συντροφεύουν τ' Άγια...
Ο παπα-Γιάννης τυλιγμένος τ' άσπρο του φελόνι
καλός πατέρας και καλός παππούς με το σιρόκο στη γενειάδα
χρόνια αιώνες χρόνια και νιάτα πόχει η ομορφιά!...

Νίκος Καρούζος, «Η Ορθοδοξία»: *Τα Ποιήματα Α' (1961-1978)*, Ίκαρος, Αθήνα, 2^η 1995, σελ. 177.

Δόνια Μπέρτα

Στη σκοτεινή, κρύα και έρημη εκκλησία, η δόνια Μπέρτα κάθισε σε μια γωνιά της που τη θεωρούσε πλέον δική της. Τα φώτα της αγίας τράπεζας και οι λάμπες πλημμύριζαν την ψυχή της με μια γνώριμη ζεστασιά, τη ζεστασιά ενός αγαπημένου σπιτικού. Τα μουρμουρητά του παπά στα λατινικά, ανακατεμένα με βηξίματα από το άσθμα, ηχούσαν θεσπέσια στ' αυτιά της, της θύμιζαν το χωριό της. Οι εικόνες στο ιερό, που αχνοφαίνονταν στο ημίφως, μιλούσαν σιωπηρά για τη σύμπνοια ουρανού και γης, τη σταθερότητα της πίστης, τη μοναδικότητα του κόσμου, γι' αυτή δηλαδή την ιδέα που διέφευγε από τη δόνια Μπέρτα (χωρίς να το καταλαβαίνει φυσικά) όταν ήταν φοβισμένη, αποθαρρυσμένη και απελπισμένη. Βγήκε από την εκκλησία τονωμένη ψυχικά, τολμηρή, αποφασισμένη να εκπληρώσει πάση θυσία τον σκοπό της [...].

Λεοπόλδο Άλας «Κλαρίν», *Δόνια Μπέρτα*, Μτφρ. Τάσος Ψάρρης, Μαΐστρος, Αθήνα, 2017, σελ. 155-156.

Διδασκαλίες και πρακτικές του μυστικισμού ως αναζήτηση και εμπειρία του Θεού

Θρησκευτικός μυστικισμός

Σκοπός του Μυστικισμού είναι η βιωματική, υπαρξιακή αναζήτηση, η άμεση σχέση και η πνευματική ένωση με τον Θεό η το θείο· αυτή επιδιώκεται με αυτοσυγκέντρωση, προσευχή, απάθεια, θεωρία, έκσταση. Ο Μυστικισμός αποτελεί συνήθως το διαισθητικό στοιχείο στη θρησκευτική εμπειρία και εμφανίζεται σε όλες σχεδόν τις θρησκείες, από τις πιο πρωτόγονες έως τις πιο εξελιγμένες.

Κάποτε αναπηδά μέσα από πετρώδεις περιοχές μιας εξωτερικής θρησκευτικότητας, δίνοντας νέα άνθηση στο θρησκευτικό αίσθημα [...].

Μέσα στον θρησκευτικό μυστικισμό διακρίνονται καθαρά δύο ρεύματα: το ένα, που γενικά θα μπορούσε να ονομασθεί μονιστικής ή μονιστικίζουσας κατευθύνσεως (Νεοπλατωνισμός, ινδουιστική Αντβάιτα, Ταοϊσμός), και το άλλο το θεϊστικό, που αναπτύχθηκε στις προφητικές θρησκείες. Στο πρώτο, το μυστικό βίωμα κορυφώνεται στον πλήρη αφανισμό του ανθρώπινου εγώ μέσα στην απόλυτη Αρχή ή το θείο Πνεύμα. Στο δεύτερο, η ανθρώπινη προσωπικότητα εξυψώνεται και διατηρείται ενωμένη με τον Θεό. Ανάλογα με τον βαθμό της συμμετοχής του Μυστικού στη διαδικασία για την επιστροφή του στον Θεό, ο Μυστικισμός εμφανίζεται ως ενεργητικός, θεωρητικός ή ησυχαστικός.

Αναστάσιος (Γιαννουλάτος), Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας, *Ίχνη από την αναζήτηση του υπερβατικού*, Ακρίτας, Αθήνα, 2006, σελ. 319.

Απεικόνιση δερβίση.
Σύγχρονη αραβική καλλιγραφία.

ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ ΤΟΥ ΑΓΑΠΗΜΕΝΟΥ

(απόσπασμα)

Αγαπημένε μου, γίνε για μένα
Σαν τις φλόγες που χορεύουν με τον Έρωτα
Πυρά μες στην πυρά...
Αγαπημένε μου, αυτό γίνε για μένα.

Το κερι μου λιώνει με καημό
Κλαίει κέρινα δάκρυα.
Το φυτίλι καίγεται –
Αγαπημένε μου, αυτό γίνε για μένα.

Εμείς που βαδίσαμε το μονοπάτι του Έρωτα
Δεν κλίνουμε μάτι όλη νύχτα.
Στην ταβέρνα των μεθυσμένων
Ο τυμπανιστής χτυπάει το τύμπανο –
Αγαπημένε μου, αυτό γίνε για μένα.

Στη μαυρίλα της νύχτας
Οι εραστές ξαγρυπνούν
Μην τους μιλάτε για ύπνο
Το μόνο που θέλουν
Είναι να βρίσκονται μαζί μας –
Αγαπημένε μου, αυτό γίνε για μένα.

Εικονογράφηση από τη συλλογή ποιημάτων (masnavi) του Ρουμί. Ινδικό χειρόγραφο του 1663: W.626, fol. 220b. Βαλτιμόρη, Walters Art Museum.

Η Ένωση είναι ένας μανιασμένος ποταμός
Που χύνεται κατ' ευθείαν στη θάλασσα
Απόψε η Σελήνη δίνει φιλιά στα αστέρια...
Ό,τι αγγίζω ό,τι βλέπω
Γίνεται φωτιά της αγάπης –
Αγαπημένε μου, αυτό γίνε για μένα.

.....
Όλη τη νύχτα χόρευα γύρω απ' το σπίτι
Του Αγαπημένου μου
Το πρωί εκείνος βγήκε έξω
Και μου πρόσφερε να πιω κρασί
Δεν είχα κύπελλο –
«Να το άδειο μου κρανίο», του είπα.
«Ρίξε μέσα το κρασί σου».

.....
Χτύπησα την πόρτα
Εκείνου που αγκαλιάζει την αγάπη.
Άνοιξε, με είδε να στέκω εκεί
Κι άρχισε να γελάει.
Με τράβηξε μέσα.
Έλιωσα όπως η ζάχαρη, στην αγκαλιά εκείνου
του Εραστή
Εκείνου του Μάγου του Κόσμου.
Τζελαλαντίν Ρουμί (2003), *Στον κήπο του Αγαπημένου*, μτφρ. Καδιώ Κολύμβα, Αθήνα: Αρμός

Γιόγκα και ησυχαστική παράδοση

Ο τρόπος με τον οποίο γίνεται η προσευχή στην ησυχαστική παράδοση παρουσιάζει ομοιότητες με την τεχνική του διαλογισμού, δηλαδή της *γιόγκα*. Επειδή και οι δύο επιζητούν την ένωση με το θείο, μπορούν να χαρακτηριστούν ως μορφές μυστικισμού. Υπάρχουν όμως και διαφορές. Η κυριότερη διαφορά είναι εκείνη που αφορά στον σκοπό των δύο: στη *γιόγκα* ο σκοπός είναι η ένωση με το θείο, προκειμένου να επιτευχθεί η διακοπή των μετενσαρκώσεων και μέσα από αυτήν η απελευθέρωση από τον κόσμο του περιορισμού, της μεταβολής και του θανάτου. Η μπάκτι *γιόγκα* έχει σκοπό την αναγέννηση σε έναν ουρανό κοντά στη θεότητα. Αλλά και αυτή η κατάσταση δεν είναι η τελική αφού αναμένεται να τελειώσει όταν όλος ο κόσμος απορροφηθεί από τη θεότητα. Κάποτε, όπως συμβαίνει στον «υπερβατικό διαλογισμό»*, η ένωση με το θείο έχει ως σκοπό τη βελτίωση της ύπαρξης σ' αυτόν τον κόσμο. Σε καμιά όμως *γιόγκα* δεν επιζητείται ως επιθυμητή κατάσταση η διαιώνιση της ύπαρξης στον παρόντα κόσμο, ούτε η σωτηρία του παρόντος κόσμου από τον θάνατο. Στον χριστιανικό μυστικισμό, αντίθετα, σκοπός είναι η εσχατολογική σωτηρία, δηλαδή η διάσωση του θεωρούμενου ως «καλού λίκου» κόσμου από τον «έσχατο εχθρό», τον θάνατο, και η τελική κοινωνία όλου του κόσμου (και όχι μόνο ενός εσωτερικού στοιχείου) με τον Θεό - κύριό του, δηλαδή η Βασιλεία του Θεού. Πρώτο δείγμα αυτού του νέου κόσμου είναι ο αναστημένος Χριστός: σ' αυτόν ο θάνατος έχει καταργηθεί και ο κόσμος βρίσκεται ενωμένος με τον Θεό. Η ένωση του νου του *γιόγκι* με το θείο είναι ο συνηθέστερος σκοπός της *γιόγκα*. Η συμμετοχή του

ανθρώπου στη βασιλεία του Θεού μέσω της ένωσής του με τον Χριστό είναι ο τελικός σκοπός του ησυχασμού.

* Υπερβατικός Διαλογισμός: Διαλογιστική τεχνική που έδωσε το όνομά της στο κίνημα που ίδρυσε τη δεκαετία του '60 ο ινδός γκουρού Μαχαρίσι.

Δρίτσας, Δ., Μόσχος, Δ., Παπαλεξανδρόπουλος, Στ., *Χριστιανισμός και Θρησκευόμενα Β' Γενικού Λυκείου*, Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής - ΙΤΥΕ «Διόφαντος», Αθήνα, 2011, σελ. 276.

Θρησκευτικά βιώματα και εμπειρίες από τον χώρο του Χριστιανισμού. Πίστη και βίωμα

Συμεών του Νέου Θεολόγου

Ύμνος ΣΤ'

Πώς και πῦρ ὑπάρχεις βλύζον,
πώς και ὕδωρ ἦς δροσίζον,
πώς και καίεις και γλυκαίνεις,
πώς φθορὰν ἐξαφανίζεις;

Πώς θεοὺς ποιεῖς ἀνθρώπους,
πώς τὸ σκότος φῶς ἐργάζη,
πώς ἀνάγεις ἐκ τοῦ ἄδου,
πώς θνητοὺς ἐξαφθαρτίζεις;

Πώς πρὸς φῶς τὸ σκότος ἔλκεις,
πώς τὴν νύκτα περιδράσση,
πώς καρδίαν περιλάμπεις,
πώς με ὄλον μεταβάλλεις;

Πώς ἐνοῦσαι τοῖς ἀνθρώποις,
πώς υἱοὺς Θεοῦ ἐργάζη,
πώς ἐκκαίεις σου τῷ πόθῳ,
πώς τιτρώσκεις ἄνευ ξίφους;

Πώς ἀνέχη, πώς βαστάζεις,
πώς εὐθύς οὐκ ἀποδίδως,
πώς ὑπάρχων ἔξω πάντων
βλέπεις πάντων τὰ πρακτέα;

Πώς μακρὰν ἡμῶν τυγχάνων
καθορᾶς ἐκάστου πρᾶξιν;
Δὸς ὑπομονὴν σοῖς δούλοις,
μὴ καλύψῃ τούτους θλίψις!

Πώς εἶσαι και φωτιά που ξελοχίζεις,
πώς εἶσαι και νερό που με δροσίζει,
πώς κατακαίς μα και γλυκαίνεις,
και πώς εξαφανίζεις τη φθορά;

Πώς τους ανθρώπους κάνεις θεοὺς
και το σκοτάδι φως το δείχνεις,
πώς ανεβάζεις απ' τον Ἄδη
κι αθανατίζεις τους θνητούς;

Πώς σέρνεις το σκοτάδι προς το φως
και πώς τη νύχτα τη διαλύεις,
πώς την καρδιά μου περιλάμπεις
κι ὄλον μ' αλλάζεις τάχα πώς;

Πώς γίνεσαι ένα με τον ἄνθρωπο
και πώς τον κάνεις γιο του Θεοῦ,
πώς τον φλογίζεις με τον πόθο σου
και πώς χωρίς σπαθί λαβώνεις;

Πώς μας ανέχεσαι, πώς περιμένεις
το χτύπημά σου πώς αργείς,
κι ενώ εἶσαι ἔξω ἀπὸ ὄλους μας
ὄλων τις πράξεις πώς θωρεῖς;

Πολύ μακριά μας βρίσκεσαι και πώς
ὄ,τι καθένας ἐπραξε το βλέπεις;
Δώρισε ὑπομονή στους δούλους σου
μην τους σκεπάσει μαύρη θλίψη.

Ταιζέ

Αυτό που με συγκλονίζει όταν πηγαίνω στο Ταιζέ, είναι να μπαίνω σ' εκείνο τον πελώριο ναό της Συμφιλίωσης και να βλέπω αυτές τις χιλιάδες βλέμματα, αυτές τις χιλιάδες πρόσωπα.

Πώς να εξηγηθεί το γεγονός ότι κάθε χρόνο χιλιάδες νέοι από τις πέντε ηπείρους πηγαίνουν στο Ταιζέ σ' ένα αδιάκοπο προσκύνημα, τη μια εβδομάδα μετά την άλλη;

Υπάρχει στα νιάτα μια καταπληκτική δίψα για το απόλυτο. Και είναι προφανές ότι σήμερα πολλοί νέοι πηγαίνουν στα μοναστήρια. Το κάνουν για τον Θεό; Εκείνο που πριν απ' όλα αισθάνονται σ' ένα μοναστήρι είναι ένα μυστήριο, μια γαλήνη, ένα βάθος, όλα όσα δεν έχει αυτή η κοινωνία στην οποία ζούμε. Θυμάμαι μια συνάντηση με τον μεγάλο σκηνοθέτη Ταρκόφσκι ο οποίος έλεγε: «Η πρόκληση της εποχής μας είναι να κάνει τον άνθρωπο να παραμείνει ένα ερώτημα και να μη θεωρήσει ότι όλα είναι απλά, ότι όλα έχουν εξηγηθεί και ότι όλα μπορούν να εξηγηθούν». Είναι πολύ σημαντικό να υπάρχουν άνθρωποι, έργα και τόποι που θέτουν το ερώτημα του μυστηρίου της ύπαρξης, του μυστηρίου του Θεού. [...]

Υπάρχει σ' αυτό τον τόπο μια δύναμη της βιωμένης προσευχής με τρόπο πολύ απλό, ένα είδος μαθητείας για νέους που ίσως δεν είχαν προσευχηθεί ποτέ, τουλάχιστον συνειδητά – γιατί κάθε ανθρώπινο πλάσμα προσεύχεται με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο. Ο σημερινός νέος έχει μια νόηση που λειτουργεί ταχύτατα, είτε πάνω σε ιδέες και συστήματα, είτε απλώς πάνω στις επιθυμίες και τις επιδιώξεις που του προτείνουν τα ΜΜΕ. Οι εκτάσεις όμως της καρδιάς μένουν χέρσες, και είναι πολύ σημαντικό να γαληνέψει κανείς τη νόηση, ώστε να μπορέσει τότε αυτή να νιώσει ίσως την προσευχή. Όταν κάποιος λέει μερικές λέξεις πολύ γρήγορα, πολύ πρόωρα, είναι συνήθως «λόγια του αέρα» που έρχονται να προστεθούν στα χίλια «λόγια του αέρα» της εποχής. Γι' αυτό ο χρόνος σιωπής που βιώνεται στη διάρκεια της προσευχής στο Ταιζέ, και στον οποίον οι νέοι τόσο πρόθυμα προσχωρούν, είναι εντελώς θεμελιώδης. Η προσευχή διαχέεται μέσα στη σιωπή και η σιωπή κάνει ώστε τα λόγια της προσευχής, όταν επανέρχονται, να είναι λόγια διαφορετικά από τη συνηθισμένη φλυαρία.

Κλεμάν, Ο., *Ταιζέ: Ένα Νόημα στη Ζωή*, μτφρ. Καίτη Χιωτέλλη, Μαΐστρος, Αθήνα, 2015, σελ. 21, 23.

Η πλημμύρα της θείας αγάπης

«Ν' αγαπήσουμε τον Χριστό. Τότε από μέσα μας θα βγαίνει με λαχτάρα, με θέρμη, με θείο έρωτα το όνομα του Χριστού, θα φωνάζουμε το όνομά Του μυστικά, αλάλητα. (...) Τότε παύουν τα λόγια. Είναι η εσωτερική σιωπή, η σιγή, που προηγείται, συνοδεύει και ακολουθεί τη θεία επίσκεψη, τη θεία ένωση και σύγκραση της ψυχής με το θείον. Όταν βρεθείς σ' αυτή την κατάσταση, δεν χρειάζονται λόγια. Αυτό είναι κάτι που το ζεις. Κάτι που δεν εξηγείται. Μόνο αυτός που τη ζει αυτή την κατάσταση την καταλαβαίνει. Το αίσθημα της αγάπης σε πλημμυρίζει, σε ενώνει με τον Χριστό. Γεμίζεις από χαρά και αγαλλίαση, που δείχνει ότι έχεις μέσα σου τη θεία αγάπη, την τέλεια αγάπη. Η θεία αγάπη είναι ανιδιοτελής, απλή, αληθινή».

Πορφύριος, Καυσοκαλυβίτης, *Βίος και Λόγοι*. Ι.Μ. Χρυσοπηγής, Χανιά, 2003, σελ. 274-275.

Σύγχρονες εκφράσεις του θρησκευτικού βιώματος και ο ρόλος τους στη θρησκεία και στον κόσμο

Όταν του μοιάσουμε...

Τις προάλλες συναντήθηκα με ένα γέροντα που αγαπώ πολύ. Είδες ποτέ τον Χριστό γέροντα, τον ρώτησα. «Ναι πάτερ μου», μονολόγησε, με συστολή. «Πώς είναι Γέροντα;». «Όπως στα Ευαγγέλια πάτερ μου, αγνός, αγαθός, απλός και προσιτός». «Και πότε συνέβη αυτό», ήταν η αμέσως επόμενη γεμάτη θάμβος ερώτηση μου. «Όταν αγάπησα πολύ δίχως να περιμένω τίποτα πάτερ μου», ψιθύρισε ο γέροντας με χαμηλωμένα τα μάτια του, που είχαν ήδη πλημμυρίσει ερωτικά δάκρυα για τον Χριστό του. «Άδειασα σαν άνθρωπος και γέμισα Χριστό. Τα έδωσα όλα και δεν πήρα τίποτα. Τότε έρχεται Εκείνος, όταν του μοιάσεις».

Αυτή η φράση, «Ο Χριστός έρχεται, όταν του μοιάσουμε», σκαρφάλωσε στα πιο δύσβατα μονοπάτια της καρδιάς μου και άνοιξε χώρο μέσα μου. Ναι, η αγάπη. Εκείνη που ξέρει να θυσιάζεται και να χάνει. Να τα δίνει όλα δίχως να κρατάει λογαριασμό. Εκείνη που πεθαίνει για να ζήσεις ο άλλος. Που προδίδεται, σταυρώνεται κι όμως συγχωρεί. Που ξέρει να λέει και να εννοεί, πάρε τον παράδεισό μου και δος μου την "κόλασή" σου....

Π. Λίβυος (Χαράλαμπος Παπαδόπουλος), «Όταν του μοιάσουμε...», plibgos, 2016 (Ανακτήθηκε 24/12/16).

Βαρλάμης Ευθύμιος, *Ο Χριστός σήμερα – ανάμεσά μας*, 2010.
Από το βιβλίο «Ο Χριστός σήμερα στην Κρήτη».